

ANTTI RÖNKÄ – VALTTERI RAEKALLIO

ELÄMÄN KOULU

RAEKALLIO CORP.

KANSALLISTEATTERI

Antti Rönkä – Valtteri Raekallio

Elämän koulu

Valtteri Raekallion fyysistä mielenteatteria
Antti Rönkön romaanin pohjalta

Tehtävät ovat laatineet TAM, kuvataiteen ja draaman opettaja **Heli Groschup** Martinlaakson lukiosta ja FM, teatt.lis. **Maissi Salmi**.

Oppimateriaali on suunnattu yläkouluikäisille ja 2.asteen opiskelijoille. Tehtävät on laadittu siten, että niitä voi käyttää aihepiirin lähestymiseen ennen teatterivierailua tai teatterivierailun jälkeen.

Harjoitukset on jaoteltu kahteen ryhmään aktiivisuuden mukaan.

Ryhmä 1. ei vaadi osallistujalta esiintymistä.

Harjoitukset sisältävät keskustelu-, kuvataide- ja kirjoitustehtäviä, joiden pohjana ovat vuorovaikutustaitojen tarkastelu ja tunnekasvatus.

Ryhmä 2. vaatii osallistujan heittäytymistä ja aktiivisuutta.

Ryhmä 2. -harjoituksissa on mukana draamallisia työtapoja. Harjoituksia voi yhdistellä tai käyttää erillisinä harjoituksina eri oppiaineiden tunneilla ryhmän turvallisuustason huomioiden. Ohjaavan opettajan on syytä tiedostaa, millaisiin harjoitteisiin ryhmä on valmis. Aihepiiri on vaikea, koska ryhmässä voi olla kiusattuja. Opettajan sensitiivisyys on harjoitteiden ohjaamisessa tärkeä.

RYHMÄ 1.

Tarkkailutehtävä esitykseen

Jakakaa opiskelijoille tarkkailutehtävät esitykseen. Purkakaat kokemukset esityksen jälkeen käsitekarttoihin ja yhdessä keskustelemalla.

Ääni: Millaisia ääniä esitys sisältää? Miten ne on tuotettu? Miten äänet palvelevat esityksen teemaa? Millaista tunnelmaa äänillä on luotu? Mihin huomiosi kiinnittyi, kun esityksessä ei puhuttu mitään?

Liike: Keitä tanssijat ovat? Kertooko tanssi tarinaa? Millaista? Millaisin erilaisin kehollisin keinoin kiusaaminen teemaa on tuotu esiin esityksessä? Millaisia tunnetiloja tunnistat näyttelijöistä?

Valo ja tila: Esitys levittäytyy koulurakennukseen. Millaisena paikkana rakennus näyttäytyy esityksessä? Miten tunnelma on saatu aikaan? Miten valoja on käytetty teeman käsittelyä tukemaan? Millaista lavastusta on käytetty? Mitä ympäristö viestittää katsojalle?

Tunneilmaisuus: Millaisia tunteita esitys saa aikaan? Millaisia tunteita näyttelijöistä välittyy? Millaisia erilaisia tunteita esityksen tanssijoista välittyy? Vaikuttaako esitys fyysisenä kokemuksena? Millä tavalla? Millaista on sanan viestintä (katseet, eleet, ilmeet ja asennot)?

Osallisuus: Millaisia rooleja havaitset esityksessä? Oletko osallinen esitystä vai sivustakatsoja? Miltä se tuntuu? Mihin pääset tai joudut mukaan?

Keskustelua esityksen keinosta

Eritelkää kokemuksistanne. Keskustelkaa ensin pareittain ja sitten koko ryhmän kesken, mitä kertoisitte näytelmästä jollekulle, joka ei ole nähnyt näytelmää? Kirjatkää ehdotuksenne ylös. Pohtikaa, millaisilla esineillä, käsitteillä, kuvilla tai kohtauksilla tiivistäisitte esityksen sanoman toisille.

Mitä pidit Elämän koulu-esityksestä? Mitä pidit sen eri osa-alueista: ohjaus ja dramatisointi, näyttelijäntyö, musiikki, koreografiat, lavastus, puvustus, valo- ja äänisuunnittelu jne.? Millaista on esityksen kieli ja kerronta? Mitä kysymyksiä esitys sinussa herätti?

Keskustelua esityksen sisällöstä

Lukekaa luku Pojat hakevat ulos Antti Röntgenin (2019) kirjasta (lisätty loppuun).

Jakaantukaa pienryhmiin ja pohtikaa niissä tekstin sisältöä seuraavien kysymysten avulla:

1. Millaisia rooleja tekstissä esiintyy (kiusaaja, sivustakatsoja, kiusattu, puolustaja, poissaoleva)?

2. Miksi Aaro ei saa kerrottua kotona kiusaamisestaan? Mitkä ovat esteet?
3. Miten päähenkilö suojelee itseään/vanhempiaan/kiusaajia/koulua? Mitä siitä seuraa?
4. Keksikää vaihtoehtoja, miten tilanne voisi parantua? Keitä osapuolia pitäisi kuulla?
5. Miksi kiusaajat kiusaavat? Oletteko kohdanneet kiusaamista? Miten olet reagoinut siihen? Miten voisit olla avainasemassa auttamassa kiusattua/kiusaajaa asemistaan pois?

Syvälle sydämeen sattuu

Kuunnelkaa Tommi Läntisen kappale [Syvälle sydämeen sattuu](#). Tutustukaa Tommi Läntisestä kirjoitettuun [artikkeliin](#) sekä Antti Röngan lukuun Pojat hakevat ulos. Keskustelkaa pienryhmissä:

- Miten kiusaaminen vaikuttaa kiusattuun loppuelämän ajan?
- Miten musiikkiesitys on artikkelin mukaan vastaanotettu?
- Mitä Läntinen pitää syynä kiusaamiseen?
- Mitä yhteistä laululyriikalla ja Pojat hakevat ulos -tekstillä on?

Keskustelkaa, miten taiteen avulla voidaan nostaa esiin vaikeita aiheita ja keitä se voi tavoittaa. Valmistakaa sarjakuvia, julisteita tai maalauksia, jolla pyritään nostamaan esiin kiusaamisen vaikutukset kiusatun elämään.

Kirje

Lukekaa Antti Röngän teksti Pojat hakevat ulos (lisätty loppuun). Kirjoittakaa kirje tai postikortti Aarolle, päähenkilölle. Miten haluaisit lohduttaa Aaroa? Millaiset sanat toisivat toivoa paremmasta? Antaisitko jonkun ohjeen Aarolle? Haluaisitko jakaa oman kokemuksesi hänen kanssaan? Jättäkää kirjeet halutessanne nimettömiksi.

Koulussa joka kymmenes kokee tulleensa kiusatuksi. Opettaja voi lukea kirjeet ääneen ja jakakaa ajatuksia kirjeiden sisällöistä. Voitte myös järjestää kirjeistä näyttelyn, jos ryhmä kokee sen omakseen. Työskentelyä voidaan jatkaa myös kirjoittamalla roolihenkilön asemassa päiväkirjamerkintä "Rakas päiväkirja, ...".

Arvostelu

Kirjoita Elämän koulu -esityksestä arvostelu. Painota seuraavia asioita: Mistä esitys kertoo? Millainen katsomiskokemuksesi oli? Miten tulkitset esitystä?

RYHMÄ 2.

Orientaatioharjoituksia kiusaamista käsitteleville draamalliselle oppitunnille

- Tehkää läsnäoloharjoitteita oppitunnin alussa. Erilaisia harjoitteita voi löytää www.oivamieli.fi -sivustolta. Nämä sopivat myös oppituntien päättämiseen ja harjoituksia voi toistaa useilla oppitunneilla samalla tavalla.
- Aistiharjoitteilla opetellaan tietoista läsnäoloa muista piittaamatta. Opettaja odottaa, että ryhmä hiljenee istumaan rauhallisesti omalle paikalleen. Silmät voidaan sulkea ja kuunnella omaa hengitystä. Kun opettaja antaa luvan, voi opiskelija avata silmänsä, kohdistaa katseensa tiettyyn paikkaan huoneessa ja pitää katseensa paikallaan liikuttamatta sitä. Opettaja opastaa nimeämään mielessään viisi asiaa, jotka näkee liikuttamatta katsetta. Opettaja voi auttaa nimeämisessä sanomalla "näen...näen,,,näen...". Seuraavaksi siirrytään nimeämään ääniä (kellon tikitys, vieruskaverin hengitys, askeleita jne.) samalla tavalla nimeten ja tunnustelemaan (vaatteet, tuoli alla jne.). Lopuksi hengitellään ja venytellään. Harjoitetta voi muokata ryhmän vireyden tilan mukaan lyhyemmäksi tai pidemmäksi.
- Kartta-harjoite toimii ryhmäytymisessä ja ryhmän lämmittämisessä. Luokkaan nimetään pohjoinen, etelä, itä ja länsi. Tila voi olla maailman kartta, Helsinki tai jokin muua oppilaille tuttu alue. Tilaan asetetaan seisomaan siihen kohtaan, mistä suku on kotoisin, mihin haluaisit matkustaa tai valitaan paikka, mistä alueesta tiedät vähiten. Puretaan yhdessä siten, että jokainen kertoo, missä seisoo ja mistä syystä. Purkaminen voidaan tehdä myös lähelle asettuneen vieruskaverin kanssa. Tehtävän kestoa voi vaihdella sen mukaan, mikä tavoite on. Toisilleen tuntemattomien ryhmäläisten kanssa voi purkuun käyttää paljon aikaa.

Salaisuus

Koulukiusaamisen yleinen piirre on osapuolten välille lankeava salaisuus tapahtuneesta. Improvisoikaa pienryhmissä kohtauksia, joiden teemana on salaisuus. Mikä on alkutilanne, käänne ja mihin kohtaus päättyy? Paljastuuko salaisuus vai jääkö kohtauksessa salaisuus paljastumatta?

Keskustelkaa esitysten jälkeen

- Miksi salaisuutta pitää piilotella? Mitä salaisuuden paljastumisesta seuraisi? Mitä salaisuudesta voisi seurata kohtausten eri osapuolille: iloa vai surua? Kuka tai ketkä kantavat salaisuutta koulukiusaamisesta? Miksi?

Sovinto

Piirtäkää sarjakuvastrippejä tai improvisoikaa kohtauksia, joiden teemana on sovinto. Millaisissa tilanteissa sovintoa tarvitaan? Keskustelkaa harjoituksen jälkeen, mikä sovinnon tekemisessä on vaikeaa? Milloin sovinto on aitoa? Millaiset tilanteet ratkeavat vain sovinnolla? Tarvitaanko sovintoon aina kolmansiä osapuolia? Millaisia tunnetiloja sovintoon liittyy? Mitä sovinnon jälkeen tapahtuu?

Roolinvaihto

Hyödyntäkää sosiodraaman keinoja kiusaamisen käsittelyyn: kirjatkaa yhdessä mieltien ja taululle keräten kiusaamisen erilaisia muotoja. Jakaantukaa pareihin ja nimitkää parit A:ksi ja B:ksi.

1. A on kiusaaja ja B on kiusattu. Improvisoikaa parin kanssa kohtaus, jossa tapahtuu kiusaamista.
2. Vaihtakaa rooleja.

Harjoituksen jälkeen, keskustelkaa, millaiselta tuntui olla molemmissa rooleissa? Millaista oli tulla kiusatuksi? Millaista oli olla kiusaaja? Kumman rooli on helpompi? Mikä oli kiusaajan motiivi? Onnistuiko?

Still-kuvat

Keskustelkaa pienryhmissä kiusaamistilanteista.

- Missä kiusaamista tapahtuu koululaisten kesken?
- Valitkaa yksi tilanne, jota tarkastelette lähemmin keskustelemalla tai keho-patsaina.
- Keitä osallistujia tilanteessa on?
- Millaisia rooleja kiusaamistilanteissa voi olla: kiusaaja, kiusattu, sivustakatsoja, puolustaja, poissaoleva? Jokin muu vielä?

Jakautukaa ryhmiin ja valitkaa kohtauksen aiheeksi yksi kiusaamisen muoto kuten väkivalta tai ulkopuolelle jättäminen. Tehkää kehoillanne still-kuvia pienryhmissä, joissa valittu kiusaamistilanne *voi pahentua*. Ottakaa tilanteesta valokuva tai katsokaa patsaina esitettävä tilanne, jossa paheneva tilanne paljastuu. Keskustelkaa yhdessä still/patsaskuvista: mitä on tapahtunut? Miten tilanne on pahentunut eri osapuolten kannalta? Kenellä on valta?

Luokaa tilanne, jossa *tilanne paranee*. Sama ohje kuin edellä.

Tulkitkaa yhdessä tilanteita heijastetuista kuvista tai patsaista.

Mitkä tapahtumat johtavat molempiin tilanteisiin? Mitkä tekijät vaikuttavat muutoksiin? Millaisia esteitä on tilanteen paranemiseen? Miten niitä voisi ylittää?

Kuuma tuoli ja statukset

Jakaantukaa pienryhmiin. Pohtikaa, millainen tarina voi kätkeytyä kiusaamistilanteiden erilaisten roolien taakse (kiusaajat, sivustakatsojat, kiusattu). Valitkaa kuumaan tuoliin kuultavaksi kaikki osapuolet vuorotellen. Ryhmä voi esittää taustoitavia kysymyksiä kiusatulle, kiusaajille ja sivustakatsojille. Keskustelkaa yhdessä henkilöhahmoista.

Tehkää patsaita kiusaajan ja kiusatun valtarakennelmista erilaisissa tilanteissa. Patsaat voidaan herättää eloon ja pyytää patsaita näyttelemään kohtaus. Heitä voidaan myös haastatella. Keskustelkaa tilanteista ja osapuolten tunteista. Harjoituksella pyritään tunneälyn vahvistamiseen.

Linkkejä:

www.oivamieli.fi

<https://www.youtube.com/watch?v=HSqc4lxQc84>

https://pelastakaaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2016/04/07140113/PeLa_3_2010_s46-47.pdf

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen/kiusaaminen-mita-koulussa-voidaan-tehda/>

<https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/kuinka-toimia-koulukiusaamistilanteissa/>

Pojat hakevat ulos

Lyijykynän kärki mutkitteli Japanin ääriä pitkin. Japanin täytyi olla hieno paikka. Se oli kaukana, ja siellä oli paljon suuria kaupunkeja. Tokio esimerkiksi, maailman suurin kaupunki. Tokiossa asui yli kymmenenmiljoonaa ihmistä. Pilvenpiirtäjämeri, loputtomat keltaiset neliöt yötaivasta vasten, välkkyvät mainosvalot, risteykset joissa lukemattomat elämät hipaisivat toisiaan, sekoittuivat kuohuksi tälläkin hetkellä. Sinne minä kuuluin, sinne missä liukenisin kasvottomaan massaan enkä olisi enää minä.

Nostin katseen ikkunaan. Naapurin kissa tassutti parkkipaikan poikki. Katsoin pehmeää, untuvaista askellusta kunnes kissa katosi autokatoksen taakse. Kumarruin takaisin kirjoitusalueen ylle.

Kiersin maailman metropoleja, painoin terän punaisiin ympyröihin. Soul, Peking, Mumbai, Delhi, Lontoo... Mexico Cityn kohdalla ovikello soi, ding dong. Ding pysyi äänessä aavistuksen pidempään, kuuli että sormi piti nappia pohjassa, epäröi, kunnes vapautti painikkeen ja dong helähti kirkonkellona. Sinettinä.

Isä tömisteli avaamaan. En erottanut sanoja, mutta tunnistin Matiaksen äänen huoneeni oven läpi. Katsoin ikkunaan, näin Tinon ja Danielin nojaamassa ohjaustankoihin. He katsoivat minua.

Ovenkahva painui kitisten. En kääntynyt, tuijotin edelleen poikia. Painoin kynän terää peukalooni.

– *Siellä oli sun jotain kavereita.*

– *Okei, sanoin ikään kuin en tietäisi.*

Nousin hitaasti, etsin muka jotain monistetta, toivoin että isä häipyisi olohuoneeseen. Mutta siinä hän vain seisoj villaneuleessaan ja ihmetteli. Astuin eteiseen, muovimatto ratisi ja pisteli sukkien alla.

– *Pääsetkö sä ulos vähäks aikaa? Matias kysyi. Nieleksin, ryin ääntäni tyyneksi ja taisaiseksi. – En mä nyt oikeen. Aika paljon läksyjä.*

– *Eihän meille ees tullu läksyjä.*

– *Mut...*

Käännyin isään päin. Hän nyökkäili innoissaan.

– *Mee ihmeessä, isä sanoi.*

Isän äänessä kuului helpotus, liikuttunut ilo. Vihdoin kavereita, tulevat oikein kotiovelta pyytämään.

– *No voin mä vähäks aikaa.*

Poimin tuulitakin naulasta ja kyyristyin sitomaan lenkkareita. Ruseteissa kesti kauan.

Ilma tuntui lämpimältä talven jälkeen, ja koivuissa näkyi jo arkoja silmuja. Polkupyörät sirittivät. Minulla oli varastosta kaivettu Helkama. Seitsemän vaihdetta ja suora runko, hidas näky ronskien maastopyörien vierellä.

– *Mihin me ollaan menossa? huusin alamäessä.*

– *Mihin vaan, Tino huusi takaisin.*

Kaartelimme pitkin kylää. Asvaltin pinnalla kimalteli hiekkaa. Pojat pysähtyivät kaupalle, hakivat sipsipussin ja ison limsan. Minä odotin ovilla. Ajattelin että lähetsin pois, polkisin karkuun. Mutta jokin esti, jokin sai toivomaan että ehkä tällä kertaa. Ehkä tällä kertaa kaikki menisi hyvin.

Poljimme koulun pihalle. Pojat kaatoivat pyöränsä hiekalle ja istuivat keinuihin. Limsapullo sihahti. Minä jäin pyörän satulaan istumaan, odottamaan.

– *Miks te pyysitte mut ulos? kysyin.*

– *Muuten vaan, Matias sanoi. – Hyvä sunkin vähän ulkoilla.*

Tino hirnahti. Daniel kiskoi sipsipussin auki.

– *Sun isällä oli aika kiva villapaita, Daniel sanoi.*

En osannut sanoa mitään. Nypläsin ohjaustangon kumista kädensijaa.

– *Haluuko Aaro sipsiä? Daniel kysyi.*

Nousin satulasta, työnsin pyörän nojaamaan pihlajan runkoa vasten. Ojensin käden kohti pussinsuuta, mutta Daniel ruttasi pussin kiinni.

– *Äppäppä, istu hyvä mies keinuun.*

Istuin keinuun Danielin viereen. Daniel tarjosi pussia uudestaan. Ojensin käden, ja juuri kun olin tarttumassa lastuun, Daniel kiskaisi pussin pois.

– *Sori mä unohdin. Sun pitää kertoa kehen sä oot ihas- tunu.*

– *En kehenkään.*

– *Älä viitti. Kyllä sulle pitää nainen löytää.*

Tino ei pystynyt pidättelemään, vaan alkoi päästää räkäistä korinaa.

– *Noni, kuka on sun muija? Daniel jatkoi.*

– *Älä vaan sano että oot homssu, Matias sanoi. – Tosin en kyllä susta ihmettelis.*

– *Muijaa tiskiinkin nyt hei, Daniel sanoi.*

Puristin käteni polvien väliin.

– *No Emma on ihan kiva, sanoin.*

Pojat hiljenivät, tuijottivat hetken toisiaan, kunnes räjähtivät hahattavaan nauruun.

– *Sori mut ei tolla naamalla, Daniel sanoi yskänsä läpi.*

– *Ota nyt sipsi kuitenkin.*

Hän ojensi pussia, ravisti sitä edessäni.

– *Ota ota.*

Nostin käden ja Daniel tempaisi pussin pois. Silloin ponnistin ylös ja repäisin pussin Danielin sylistä niin että pohja puhkesi ja lastut lentelivät pitkin hiekkaa. Paiskasin pussin maahan ja harpoin pyörälleni.

– *Mitä vittua sä teit, Tino huusi.*

Hän syöksyi ylös ja tarrasi käteeni, riuhdoin sen irti ja lähdin juoksemaan. Pojat nostivat pyöränsä ja lähtivät perään, vaihteiden siritys lähestyi ja minä juoksin ja kuuntelin huohotustani ja rintaa alkoi pistää ja Matias kaarsi eteeni, yritin väistää mutta Daniel tuli toiselta puolelta ja pojat tarttuivat käsiini ja taluttivat koulun seinää vasten, en edes yrittänyt rimpuilla, tunsin kylmät tiilet kämmenissäni ja poikien lämpimän, rähisevän hengityksen kasvoissani kun he pitelivät minua, liikkivat seinään koko painoillaan. Viereisestä ikkunasta kantautui muskarin ääniä, siellä laulettiin jotain. En saanut sanoista selvää. Tino saapui, hän otti vauhtia ja löi mahaan niin että ilmat pakenivat ja haukoin ilmaa ja ajattelin että tältä hukkuminen tuntuu, kunnes kurkussa vingahti ja ilma pääsi takaisin keuhkoihin. Matias kampitti minut maahan, kouraisi maasta kiviä ja tunki takinkauluksesta sisään.

– *Hyi helvetti en mä halua edes koskea suhun, Daniel sanoi.*

– *Kato nyt itteäs, Tino sanoi. – Hyi saatana.*

Pojat hakivat pyöränsä, ajoivat pois. Jäin maahan hengittämään. Pilvet lipuivat kuin taivas olisi nestettä. Nyt tunnistin laulun: ”Mitä se Lounatuuli nauraa, se nauraa jos joku on iloinen, se nauraa kun hyvän kaverin löytää lohikäärme tai ihminen...”

Nousin ennen kuin joku tulisi ja kysyisi miksi makasin siinä. Pudistelin kivet ulos takin helman alta. Hain pyöräni pihlajan juurelta ja ajoin koulun taakse metsään, siellä pysähdyin ja heittelin käpyjä niin kauas kuin jaksoin, kunnes kuumat pisarat noruivat poskilla ja valahdin polvilleni risujen ja neulasten ja kaarnanpalojen sekaan.

Kotona pesin käsiä.

– *Oliko teillä mukavaa?* isä kysyi oven takaa.

Hieroin kämmeniä hitaasti vastakkain, tunsin Honey Milk -saippuan tuoksun. Tuijotin hanan kiiltävää terästä, nostin katseeni peiliin. Punaiset, hikiset kasvot. *Kato nyt itteäs.*

– *Oli, sanoin.*

Rönkä, Antti (2019).